

BLOG

SPANNENDE TIJDEN...

DOOR STAN VAN DE LAAR

Tijden veranderen. Ook als het gaat om samenwerking tussen lokale overheden. Nog maar 3 jaar geleden. De lancering van het kennisplatform Ambtelijkefusie.nl. Ik schreef een openingsblog onder de naam 'Blijvertje!'. Het concept van de ambtelijke fusieorganisatie bleek immers namelijk al op meer dan 10 plaatsen (met 25 deelnemende gemeenten) in het land te zijn geïntroduceerd. Daar waar het concept bij zijn introductie in het openbaar bestuur – in 2007 (Groningen-Ten Boer) en 2009 (BEL Combinatie) – volop kritieken kreeg. Het model zou van een tijdelijke aard zijn: de herindeling moest wel snel daarop volgen. Niets bleek minder waar. Een terechte titel dus destijds, al zeg ik het zelf.

En nog altijd zou die titel boven deze blog niet misstaan. De ambtelijke fusie bestaat namelijk al 10 jaar. En hoe! Nog niet overtuigd? Ik noem wat feiten: momenteel zijn er 20 ambtelijke fusieorganisaties in werking. Per 1 januari 2018 zijn dat er 24. Nu participeren 50 gemeenten in een ambtelijke fusie, dat worden er 59. Dat is meer dan 15% van het totaal aantal Nederlandse gemeenten. Sterker nog, 20% van het aantal gemeenten met 30.000 inwoners of minder neemt deel in een ambtelijke fusie. Dat betekent dat ruim 1,7 miljoen inwoners diensten en producten afnemen, afkomstig vanuit een ambtelijke fusieorganisatie. 260 bestuurders en 1.186 raadsleden delen hun ambtenarenapparaat met buurgemeenten.

Indrukwekkende aantallen. Mooie resultaten ook. Zo bleek uit een door SeinstravandelLaar in 2016 uitgevoerde evaluatie onder 10 ambtelijke fusieorganisaties, in opdracht van BZK. Hosanna. De ambtelijke fusie als panacee voor al uw vraagstukken. Het concept van de ambtelijke fusie heeft niet voor niets een enorme vlucht genomen in 10 jaar tijd. Het concept heeft veel gemeenten, veel gebracht. Gebracht in termen van kwaliteitsverbetering, kwetsbaarheidsvermindering, kostenreductie, het verbeteren van de positie op de arbeidsmarkt en zelfs soms het versterken van de kracht in de regio. Voor veel gemeenten betekende het zelfs het kunnen behouden van de zelfstandigheid. Het herindelingspook werd afgewend.

Maar niets is minder waar. Het concept van de ambtelijke fusie staat momenteel op veel plaatsen onder druk. De evaluatieperiode is massaal aangebroken, met het oog op een aantal jaren praktijkervaring en de verkiezingen 2018 in aantocht. En wat blijkt... niet overal is men onverdeeld positief over de werking van het gekozen samenwerkingsmodel.

Samenwerken is en blijft een complexe zaak. Op veel plaatsen in ambtelijk fusieland zijn spannende tijden aangebroken. Waarom? De redenen lopen per regio uiteen. Maar rode draden zijn wel te duiden. De 'couleur locale' van de deelnemers staat bijvoorbeeld onder druk, omdat de ambtelijke krachtenbundeling leidt tot druk op harmonisatie. Er spelen discussies over de vraag: 'betaal ik niet voor de ambities van mijn buurgemeente'? De betrokken gemeentebesturen weten elkaar inhoudelijk niet te vinden, op lokale én regionale vraagstukken, wat leidt tot inefficiency in de uitvoering. De financiële prestaties blijven ernstig achter op de verwachtingen. De rolverdeling tussen raden, colleges en ambtelijke organisatie blijkt een lastig samenspel. En de ambtenaren in die gezamenlijke organisatie moeten soms meer dan wennen aan het bedienen van meerdere dames en heren: 2, 3 en op een enkele plek zelfs 4 colleges.

Ingewikkeld dus zo'n ambtelijke fusie. Maar laten we niet overdrijven. De ambtelijke fusie is ook maar een vorm, een structuur. En van structuren is het bekend dat die zijn doel kunnen dienen in een bepaalde context. Bij structuren is het dus van belang dat deze periodiek worden bijgesteld. Aangepast op de dan geldende lokale wensen, ambities en verlangens. Waar omgevingen veranderen, veranderen structuren. Dus schroom niet om ook te sleutelen aan uw ambtelijke fusieorganisatie. Daar is niets mis mee. Sterker nog, het is verplicht om mee te kunnen in de snel veranderende wereld om u heen. Leer daarbij vooral van anderen. U begeeft zich met 60 collega-gemeenten in goed gezelschap. Het geheel vernieuwde expertisecentrum Ambtelijkefusie.nl faciliteert dit leerproces van harte, vanuit onze passie voor het openbaar bestuur.

OVER DE AUTEUR:

drs. Stan van de Laar
partner & senior adviseur
s.vandelaar@seinstravandelaar.nl
06 - 30 37 29 97

Energiek, betrokken en resultaatgericht. Kernwaarden die van toepassing zijn op Stan als procesbegeleider, projectleider of inhoudelijk deskundige. Hij was verantwoordelijk voor de vorming (SED, BUCH, HLT, MijnGemeenteDichtbij, Druten/Wijchen) en evaluatie en doorontwikkeling (BEL Combinatie, UW Samenwerking, Woerden/Oudewater) van talrijke ambtelijke fusies. Stan heeft veel kennis van governance modellen, juridische constructies, organisatiestructuren en de personele en financiële gevolgen van samenwerking. Deze kennis combineert hij met de benodigde politiek-bestuurlijke sensitiviteit, in nauwe verbinding met de ambtelijke uitvoering.